

MAGASIN

DECEMBER

2018

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 36

Ekspedition

På sporet af de
lyserøde delfiner

Nikolaj Kirk

"Min fascination af
naturen startede med
en hemmelig ven"

DET LAKKER MOD ENDEN

SUMATRANÆSEHORNET SKAL FINDE KÆRLIGHEDEN FOR AT OVERLEVE

12340 SE 345882

No. 0013 658 2568

Din støtte er en STOR hjælp!

Alle elsker ikoniske dyr som elefanten, næsehornet, flodhesten eller giraffen. Og det er da også svært ikke at holde af disse graciøse giganter med deres særprægede udseender og fredelige gemytter.

Men WWF arbejder ikke kun på at bevare naturens kæmper, fordi de er smukke, sjove og søde. For de store planteædere spiller også en hovedrolle i alle de andre dyr og planters liv. Faktisk ville tusinder af dyrearter – fra insekter til frøer – være i store problemer uden deres store fætres hjælp.

Dyr som elefanten og næsehornet er nemlig så store, at de forandrer de landskaber, de bor i. De æder hurtigtvoksende buske og ukrudt, river træer op ved rode og laver store huller i jorden. Det giver plads til andre planter, vender jorden som en plov eller skaber nye vandhuller, som andre dyr og planter har glæde af. Samtidig kommer de store planteædere vidt omkring og trækker andre organismer med sig. De æder for eksempel bær og andre frugter, som – efter en tur gennem tarmsystemet – bliver skidt ud og vokser op som nye buske og træer langt fra deres fædrene ophav.

Uden elefanterne, næsehornene og de andre store planteædere risikerer landskaberne at blive til store, kedelige busk-stepper uden liv. Tænk bare på Afrika, hvor tornede akacie-træer og uigennemtrængelige gigant-krat ofte smider savannens traditionelle vegetation på porten, når de lokale elefanter bliver skudt og forsvinder for altid.

Faktisk gælder det samme i Danmark. Her havde vi også elge, urokser og andre kæmper til at sikre dynamikken i vegetationen i gamle dage. Nu må Naturstyrelsen sætte tamme heste og får ud for at holde ukrudt-et nede – og naturen bare lidt intakt.

Din støtte er således ikke bare en hjælp – den er en STOR hjælp! For når du støtter WWF's arbejde for elefanterne, girafferne eller næsehornene, støtter du samtidig vores kamp for at beholde bare en smule af verdens natur harmonisk og intakt. Alting hænger nemlig sammen i naturen, hvor alle – store som små – har deres egen super-vigtige rolle og plads. Og ingen kan undværes i livets store hjul.

Velkommen til dette nummer af *Levende Natur!*

Bedste hilsner
Bo Øksnebjerg
Bo Øksnebjerg
Generalsekretær

NÆSEHORN SØGER MAGE 06

FIND UD AF, HVILKEN HEMMELIG VEN NIKOLAJ KIRK FIK SOM BARN 18

© CARSTEN BUNDGAARD

20 DEN SIDSTE IS ER DYRENE HELLE

© ILLUSTRATION / SIMON VETH

15 BLIV KLOG PÅ FUGLE OG FARVER

© GRAHAM MCCORMACK

PÅ JAGT EFTER FLODELFINER 12

© JANE ROLO / WWF-UK

WWF'S PROJEKTER NÅR HELE VEJEN RUNDT. BÅDE MENNESKER, NATUR OG DYR VINDER 24

© ADAM OSWELL / WWF-UK; ANJANWAR ELLER © KARINE AIGNER / WWF-US

WORLD WIDE
FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk

WWF
Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV.
Tlf. 35 36 36 35
E-mail wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

Ansvarshavende redaktør
Cirkeline Buron

Redaktør
Maria Houen Andersen

Mail til redaktionen
levende.natur@wwf.dk

AD
Manguster

Forside
© naturepl.com / Cyril Ruoso

Tryk
All Graphic

Oplag
20.000

Du kan blive medlem ved at betale minimum 360 kr. om året. Levende Natur sendes gratis til medlemmer.

SILVER
PurePrint® by KLS
Produced by KLS
www.kls.dk

MIX
Papir fra
anvendte kilder
FSC® C022933

Vild med viden

Denne måned har vi fået et spørgsmål fra **Alberte Kjølby**.
Hun vil gerne vide:

Hvorfor lever der ikke isbjørne på Antarktis?

SVAR FRA THOR HJARSEN, BIOLOG HOS WWF VERDENS NATURFONDEN:

Isbjørnen har samme stamfader som den brune bjørn, men den er også en meget "ny" art. Formentlig er den kun cirka 300.000 år gammel. Isbjørnen er udviklet på den nordlige halvkugle – måske i Sibirien eller i Alaska. Her var der en evolutionær fordel i at jage på havis, være hvid som kamuflage og at kunne svømme. Og isbjørnene kunne – som i dag – vandre mellem kysterne og havisen, alt efter årstid og fødemuligheder.

Rovdyr ville dø i kulden

Tilsvarende forhold har aldrig været tilstede omkring Antarktis, og alene afstanden fra for eksempel Sydamerikas sydspids til Antarktis har gjort, at rovdyr som bjørne og ræve ikke har kunnet indvandre til Antarktis, og slet ikke overleve det ekstreme vinterklima. Der er ganske enkelt ikke rovpattedyr på Antarktis, hvilket også er grunden til, at pingviner ikke behøver at kunne flyve."

Har du et spørgsmål om dyr eller natur, så skriv til wwf@wwf.dk.
De bedste spørgsmål bliver udvalgt og besvaret af vores eksperter her.

SMÅT & GODT

© SHUTTERSTOCK

Så mange underskrifter har WWF Verdensnaturfonden indsamlet til Miljø- og fødevareminister, Jakob Ellemann-Jensen. Vi kæmper for mere urørt skov i Danmark, og har fire krav, der skal sikre mere biodiversitet i landet. Sammen med jer har vi gjort Christiansborg og danskerne opmærksomme på vores mærkesag. **Tak for det!**

HAR DU SPØRGSMÅL? KONTAKT MEDLEMSERVICE

Karin sidder klar på **35 36 36 35**.
Mandag ml. 08-11.30.
Tirsdag - fredag ml. 10-14.
Hvis du sender en mail på info@wwf.dk,
svarer vi inden for 24 timer.

3 PODCASTS, DER GØR DIG KLOGERE

1. Willys langsomme giftød

Lasse Foghsgaard, der er videnskabsredaktør hos Politiken, går i dybden med de skræmmende målinger af PCB-giftstoffet i vilde spækhuggere. Du lytter til Politiken: Farvel Willy, spækhuggerens langsomme giftød.

2. Mennesket er skyld i den 6. masseuddøen

En af verdens førende biodiversitetsforskere, Carsten Rahbek, gør dig klogere på den sjette masseuddøen og de konsekvenser, den kan få for os Homo sapiens. 24 Spørgsmål til Professorens: Carsten Rahbek, en af verdens førende biodiversitetsforskere.

3. Mød bjerggorillaen

Generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden Bo Øksnebjerg og skuespillerinde Ghita Nørby gæster programmet for at tale om bjerggorillaens fantastiske væsen og deres tur til Bwindi i Uganda i foråret 2018. Hjerneboksen: Gorilla.

© SOLENT PHOTOITZAU SCANPIX

SNIFFERHUNDE SKAL

Med hjælp fra WWF er snifferhunde blevet mere effektive i kampen mod ulovlig handel med vilde dyr. Ved hjælp af ny teknologi, hvor man kan udtage luftprøver, kan hundene nu

FANGE FLERE SMUGLERE!

snuse sig frem til de containere, der indeholder ulovligt gods, uden at man skal åbne containerne. På den måde sparer hundene tid og kan gennemgå flere containere på en dag.

© WWF INTERNATIONAL

SKAL DIN VIRKSOMHED STØTTE NATUREN?

Støt arbejdet for at sikre verdens natur ved at blive erhvervssponsor i WWF Verdensnaturfonden. Der findes tre forskellige sponsorater for danske virksomheder, der koster mellem 3.500 og 25.000 kr. om året. Erhvervssponsoraterne er fuldt fradragsberettigede – læs mere på wwf.dk/erhvervssponsor.

Virksomheder, der støtter med +25.000 kr.
Earth Control, Essential Foods, Garber ApS, Jørgen Kruuse A/S, Københavns listefabrik, Paper Collective, Planet Pride A/S, Rødovre Centrum.

Virksomheder, der støtter med 10.000 til 24.999 kr.
Add-on Products, Aksel Benzin, Ejendomsselskabet Oasen ApS, Fokusmæglerne, Fynbo Foods, GodEnergi, Kingfish, Raaco, Regner Grasten Film, RigtigHundemad, Superkoi, Søndergaard nedrivning.

REGNSKOVENS BULDERBASSE TAGER SIG GODT AF NATUREN

Sumatranæsehornet er én af de arter, som WWF kæmper hårdt for at redde. Redder vi de store pattedyr, redder vi nemlig også et væld af andre kostbare arter. Men det kræver, at næsehornet finder kærligheden.

TEKST : MARIA HOUEN ANDERSEN // FOTO : © NATUREPL.COM / MARK CARWARDINE / WWF

Sumatranæsehornet bliver typisk 35 til 45 år, er to til tre meter langt og har en kampvægt på omkring 800 kilo.

Måske er du heldig at få lov at gå en tur i den tropiske regnskov på Sumatra. Når du dykker ind blandt skovens grønne træer, lianer og buske, vil du helt sikkert bemærke de store, røde blomster, der bryder med alt det grønne. Her er fugle i gule og blå farver og sommerfugle fem gange større, end dem vi har i Danmark.

Forestil dig så et tre meter langt næsehorn på omkring 800 kilo med to horn, der kommer tumlende gennem skoven. Den får et par papegøjer til at lette fra trætoppene, fordi den brutalt bruger sin vægt til at vælte et mindre træ, så den kan æde de friske skud. Så begynder den energisk at rode i jorden med sine horn, så jord, blade og grene står omkring den.

Umiddelbart ikke den mest charmerende, hensynsfulde fætter, tænker du måske. Men faktisk er næsehornets adfærd helt essentielt for det fine økosystem netop her.

"Næsehornet er en nøgleart. Overordnet betyder det en art, der har særlig stor betydning for et økosystems funktion," fortæller Jens-Christian Svenning, professor og forsker ved Institut for Bioscience ved Aarhus Universitet.

Men næsehornet er kritisk truet. Forskerne vurderer, at der er under 100 tilbage på øen, og at 70 procent af alle sumatranæsehorn er forsvundet de seneste 20 år.

UNIKKE ARTER LEVER HER

Sumatra er den sjette største ø i verden, og regnskoven her er ganske særlig. Den er på UNESCO's Verdensarvsliste og har et meget varieret økosystem. Det betyder, at øen er hjem for nogle af verdens mest sjældne, vilde dyrearter som orangutan-ger, tigre, elefanter, tapirer og næsehorn. Her findes et væld af endemiske arter, altså arter som kun findes netop her. Desværre er de indonesiske regnskove også nogle af de skove

i verden, der forsvinder hurtigst. Siden 1985 har Sumatra mistet omkring 55 procent af sin naturlige skov. Før det var næsehornet vidt udbredt, fortæller Jens-Christian Svenning.

Der findes 3 arter af asiatiske næsehorn. Det indiske, java-næsehornet og sumatranæsehornet. Indisk næsehorn og javanæsehorn har kun et horn, hvor sumatranæsehornet kan prale af hele to. De tre arter holdt førhen til på store uspolerede områder, hvor de havde mad i rigelige mængder og gode muligheder for at finde en mage. Men i takt med den stigende befolkning har vi mennesker gradvist indtaget store dele af de områder, hvor næsehornene levede.

"Først var det skovhugst, der var den største trussel mod næsehornene. Det har betydet, at sumatranæsehornene i dag lever så isolerede fra

hinanden, at de ikke kan finde en mage. Men i dag er krybskytteri en lige så stor trussel," fortæller Anne Frederikke Ahrenst, skov- og biodiversitetsassistent hos WWF. Hun har fulgt udviklingen med næsehornet tæt de seneste år.

NATUREN VIL SAVNE NÆSEHORNET

Regnskoven er et ultrafint økosystem, hvor alle arter indgår i en særlig balance med hinanden. Forsvinder nogle af de store pattedyr, så skaber det ubalance i økosystemet. Det skyldes blandt andet, at sumatranæsehornet – på trods af, at det er det mindste af verdens fem arter af næsehorn – er et stort dyr på omkring 800 kilo, som skaber en masse forstyrrelser, der er gode for naturen og biodiversiteten i regnskoven. "Det skraber for eksempel med sit horn i barken på træerne for bedre at kunne nippe barken af og spise den. I den lille revne kan en bille eller en svampeart bosætte sig, og når næsehornet vælter et mindre træ, rydder en busk og bearbejder jorden, bliver der plads til plantespiner og nyt liv. Næsehornet skaber på den måde levesteder for mindre dyr og planter i skoven," fortæller Anne Frederikke Ahrenst. ☺

3 TING WWF GØR FOR NÆSEHORNE

1 På Sumatra arbejder WWF sammen med myndighederne om at samle data på sumatranæsehornene og holde øje med dyrenes tilstand og vilkår. Vi arbejder også tæt sammen med lokale landsbyer i området for at standse afskovningen og genskabe de naturlige levesteder.

2 WWF støtter en ekstra indsats, som er ledet af den indonesiske regering. Målet er at få arten på fode igen ved at bringe de meget opdelte bestande sammen og sørge for, at der bliver avlet og født næsehorn.

3 WWF bidrager til at få stoppet krybskytteri. Det sker blandt andet ved at støtte og uddanne 'park rangers', der kontrollerer de asiatiske næsehorns levesteder.

HER LEVER DE SIDSTE SUMATRANÆSEHORN

Desuden er næsehornet en vigtig frøspreader. Mange planter i regnskoven gemmer deres frø i store, lækre frugter, så blandt andet næsehornet bliver fristet til at spise dem, og når frøene kommer ud gennem fordøjelseskanalen, har dyret bevæget sig et nyt sted hen.

"Dermed bliver frøene spredt ud over regnskoven, og på den måde sikrer planterne deres overlevelse," fortæller Anne Fredrikke Ahrenst, der peger på, at vi mennesker ved at fælde så store områder af næsehornets naturlige levesteder har sat gang i en såkaldt kaskade-effekt. "Skoven og vegetationen gror til, hvis de store pattedyr forsvinder, og det betyder, at de arter, der er tilpasset mere lysåbne naturtyper, som for eksempel et væld af varmeelskende insekter og planter, også vil uddø. "

SÅ SKY SOM FÅ

Den enorme skovhugst på Sumatra er efter mange år ved at være under kontrol, men med så få sumatranæsehorn tilbage er den største trussel mod arten nu, at de simpelthen har svært ved at finde hinanden og parre sig. De lever nemlig isoleret i tre forskellige enklaver på Sumatra.

At finde ud af, hvor mange næsehorn der er tilbage og observere dem for dermed at kunne beskytte dem, er i sig selv vanskeligt, fordi de er så sky og sjældne.

Som forsker hos WWF har Arnaud Lyet de seneste seks år udelukkende arbejdet med at tælle og indsamle data om sumatranæsehornet. Sammen med 10 stedkendte rangers har han

finkæmmet regnskoven, og han har stadig ikke set den store spids-læbede græsser med egne øjne. WWF har dog, ved hjælp af kamerafælder, fået billeder af to forskellige næsehorn og set adskillige spor. Og blot fordi de er så svære at spotte, betyder det ikke, at de ikke findes.

NÆSEHORNENE SKAL FINDE KÆRLIGHEDEN

Derfor er indsatsen nu forhøjet, for det er nødvendigt at kunne sikre og beskytte de få næsehorn, der trods alt er tilbage. Det gør WWF ved at intensivere søgningen og sætte kamerafælder op i skoven med kun et par kilometers afstand. Desuden indsamler forskerne vandprøver fra floder og vandhuller, hvor der er god mulighed for at finde DNA fra næsehorn netop for at kunne lokalisere de individer, der er tilbage.

Og fordi næsehornene lever så isoleret fra hinanden, som de gør, er der også sat gang i en ekstra indsats, som er ledet af den indonesiske regering og støttet af en sammenslutning af naturbevarelsesorganisationer, herunder WWF. Målet er at få arten på fode igen ved at bringe de meget opdeltte bestande sammen og intensivere avlsprogrammer i flere næsehorns-reservater i Indonesien.

"Det er helt klart det bedste bud på artens overlevelse. Det er for eksempel lykkedes at skabe en meget glædelig fremgang for det Indiske næsehorn, hvor man har flyttet enkelte næsehorn til nye områder for at skabe nye, sunde bestande. Den effektive indsats har båret frugt, og det samlede antal indiske næsehorn er i dag stigende," fortæller Anne Frederikke Ahrenst. 😊

Derfor er regnskoven et hotspot

De steder i verden, hvor der er særlig høj biodiversitet kaldes hotspots, og regnskoven må i den grad siges at være et sådant.

De største regnskove findes i Sydøstasien og i Mellem- og Sydamerika.

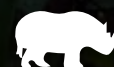
Nogle af dem er 60 millioner år gamle og dermed verdens ældste skove. I regnskoven finder du over halvdelen af alle verdens plante- og dyrearter,

selvom regnskoven dækker mindre end én tiendedel af landjorden. Det er regnskovens klima med varme, høj fugtighed og store mængder af regn, der gør den særligt gunstig for plante- og dyrelivet.

Her er nok vand til planterne fra skovbunden helt op til træernes kviste, og det mangedobler antallet af levesteder sammenlignet med andre økosystemer.

Hunnen får sin første kalv, når hun er seks til syv år gammel, og får – hvis de naturlige betingelser er tilstede – en kalv hvert tredje til fjerde år.

Sumatranæsehornet er dækket med lange hår og har en spids overlæbe. Den spidse overlæbe er god, når det skal plukke udvalgte grene, bær og frugter som mango og figner.

Næsehornet er med til at sikre forskellige planters overlevelse, fordi det spreder frøene i regnskoven.

© STEPHEN BELCHER

PÅ JAGT EFTER LYSERØDE DELFINER

Hvad kræver det at sætte tags på en delfin?
Tag med WWF på ekspedition i Amazonfloden.

TEKST : MONICA WASS // FOTO : JAIME ROJO / WWF-US

På trods af dens ikoniske status ved vi forbausende lidt om den lyserøde floddelfin. Til gengæld ved vi, at de store pattedyrs levesteder er truet af dæmninger, skovhugst og bifangst. For første gang nogensinde skal et forskningshold derfor sætte satellit-tags på delfinerne for at blive klogere på de lyserøde skabningers færden, kost og levesteder i Amazonfloden.

Klokken 02.30 en tidlig morgen starter dagen for WWF's forskningshold i Bolivias regnskov. Deres mission er at komme tæt på de mystiske, lyserøde væsener, som på latin hedder *Inia geoffrensis*. På dansk hedder den Amazon-floddelfin eller helt kort Boto. Med en lang og snudeformet mund, en flad og lang rygfinne, som man sjældent har set lignende, og ikke mindst en farve, der skiller sig ud fra alle andre delfin-arter, er de lyserøde floddelfiner noget for sig. Men selvom de skiller sig ud, er de hverken nemme at finde eller fange i det mudrede vand i Amazonas.

1 DET RIGTIGE HOLD ER SAT

Det kan være meget svært at finde delfinerne. Derfor er lokale fiskere en del af teamet og hjælper med at lokalisere de mest lovende områder i floden. Med sig har forskningsholdet også flere dyrlæger, som skal sikre, at delfinerne har det godt, mens de bliver undersøgt og mærket.

2 DELFINEN SKAL I NETTET

Når en delfin bliver spottet, går fiskerne i vandet med store net for at skærme den af fra floden. Herefter går de forsigtigt mod hinanden med mindre net og fører delfinen ind i en blindgyde. For at indfange delfinen bruger fiskerne specialdesignede delfin-net, da dyrene ellers risikerer at blive viklet ind i almindelige net.

3 ET KAPLØB MED TIDEN

Delfinen bliver båret op på land for at blive undersøgt. Så snart dyret forlader vandet, tikker uret. Delfinerne kan være væk fra vandet i under 60 minutter. For at stressе delfinen mindst muligt fugtes dens hud hele tiden med vand fra floden.

4 LÆGEN TAGER PRØVER

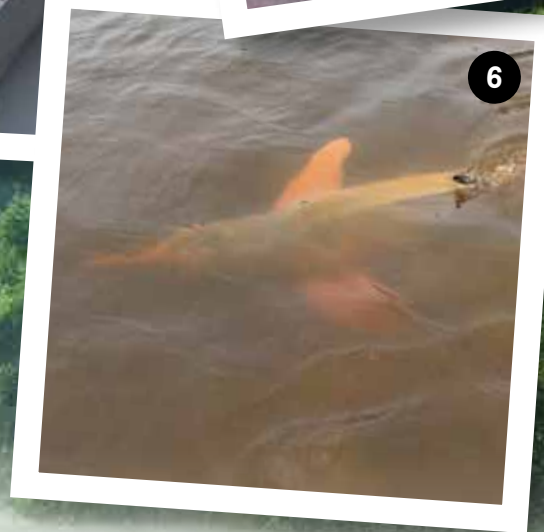
Med en lille kniv og en pincet tager dyrlægen en vævsprøve fra delfinens hale. Kort tid inden bliver den bedøvet med bedøvelsesspray, så den ikke mærker noget. Dyrlæger undersøger delfinens helbred og tager temperatur, blodprøver og mål. Undervejs tjekker dyrlægen, at delfinen er i god behold.

5 SÅ SKAL DER BORES

Delfinen får lokalbedøvelse med indsprøjtning, og dyrlægen desinficerer rygfinnen. Herefter skal tagget bores fast i rygfinnen. Selvom det lyder voldsomt, tager delfinen ikke skade. Rygfinnen er nemlig det sted på kroppen, hvor delfinen mærker mindst, da rygfinnen består af bindevæv.

6 KOM SIKKERT HJEM

Efter 15 minutter på land er tagget på plads. Hurtigst muligt sætter teamet delfinen ud i floden igen. Så snart den rører vandoverfladen, svømmer delfinen afsted og forsvinder i det brune vand. Efter cirka et halvt år falder tagget af. Tagget sender ved hjælp af satellitteknologi hver dag ny viden til forskningsteamet. 😊

FUGLENS FAR VER HANDLER OM LIV ELLER DØD

En fugls farve gør den unik og i stand til at skille sig ud eller blive ét med sine omgivelserne.
Bliv klogere på fugle og farver lige her.

TEKST: MARIA NORBERG KRANTZ

En fugl er et lækkert måltid i de fleste rovdyrs øjne, og derfor er mange fuglearter udstyret med farver, der har til formål at camouflere dem i deres omgivelser og dermed gøre muligheden for at overleve større. Andre fugles største udfordring er derimod at finde kærligheden. Derfor er de dækket af flotte farver og spektakulære fjer, der skal hjælpe dem med at skille sig ud fra mængden. En fugls farver er altså bestemt af enten naturlig- eller seksuel selektion.

Hos nogle fuglearter kan det med det blotte øje se ud som om, at hannen og hunnen er fuldstændig ens. Det skyldes, at vi mennesker ikke har fuglenes evne til at se den ultraviolette del af farvespektrummet. Det vil sige, at der faktisk er farver i fuglenes fjerpragt, som vi mennesker ikke kan se, selvom der med fuglenes øjne er stor forskel på hunner og hanner.

DEN SÅRBARE ER KEDELIG

For det meste er hannen mere farverig end hunnen. Charles Darwin konkluderede, at det var på grund af hunnernes begunstiggelse for stærke farver. Det ses især hos påfuglen, hvor det er ret tydeligt, at det er hannen, der har fået lov at pynte sig med de flotteste fjer, og her bliver farverne da også både brugt i kampe om territorier og til at vise, at han er klar til kamp. ☹

Kraveparadisfugl (*Lophorina superba*)

Kraveparadisfuglen bruger sin flotte kontrastfyldte blå og sorte fjerdragt til at imponere damerne.

Isfugl

(*Alcedo atthis*)

Isfuglen er særdeles farverig. Den udgraver sit meterdybe redehul i skrænter eller brinker og har derfor ikke så stort et behov for at camouflere sig.

© WILD WONDERS OF EUROPE / LASZLO NOVAK / WWF

Hos svømmesnepperne, for eksempel odinshanen, er det derimod hunnen, der er den mest farverige af kønnene, men hun indtager også rollen som den, der kæmper for hannens gunst og sit eget territorie, imens det er hannen, der ruger på æggene.

På den måde er det ganske smart indrettet fra naturens side, at den af de to køn, der skal udruge æggene, og dermed er mest udsat i forhold til rovdyr, har en knap så farverig fjerdragt og i højere grad kan camouflere sig i omgivelserne. Derimod har begge køn hos fugle, der bygger rede i fordybninger i træer, en tendens til at være mere farverige i deres fjerpragt, fordi ingen af dem er særligt sårbare over for mulige rovdyr. 😊

Kilder: sciencenewsforstudents.org og Robert Heinsohn, professor i evolutionsbiologi ved Australian National University

Østamerikansk Dværghornugle (*Megascops asio*)

Den Østamerikanske Dværghornugle er et af de bedste eksempler på en fugl, der forstår at blive ét med sine omgivelser.

© GRAHAM MCGEORGE

“JEG FØLTE, JEG HAVDE FÅET EN HEMMELIG VEN”

Mødet med en ræv blev nærmest til en besættelse for Nikolaj Kirk, som ud af barndomsmindet har groet en stor og umættelig kærlighed for at gå på eventyr i naturen.

FORTALT TIL MARIA HOUEN ANDERSEN // FOTO CARSTEN BUNDGAARD

Jeg var vel omkring 12 år, da jeg så den første gang. Vi boede på 3. sal i Gammeltoftsgade lige ved det gamle kommunehospital. Jeg stod ved vinduet og så ned på det grønne træhegn ind til hospitalet med de grønne haver.

Hegnet var lidt råddent i bunden, og pludselig kom ræven ud under hegnet og sneg sig langs det, inden den forsvandt over den dobbeltsporede vej ind i Botanisk Have. Sådan stod jeg flere aftener i træk og betragtede ræven, der dukkede frem næsten på samme tid hver aften i tusmørket.

Det var første gang, jeg så en ræv i virkeligheden. Jeg havde set én på Zoologisk Museum, og vi havde vist også én i biologilokalet, som var støvet og manglede lidt hår. Men den her var virkelig. Og stor. Ja, det var den for mig, for jeg var jo bare en lille dreng. Jeg var vildt fascineret og kan huske, at jeg tænkte, at den ville jeg bare gerne se igen. Jeg drømte nok lidt om at komme til at røre den.

Jeg begyndte at snige mig over det grønne hegn om aftenen, når vi havde

spist. For et by-barn som mig var de grønne haver vildt spændende at løbe rundt i. Det var jo ikke Rold Skov, men det føltes som et vildnis, og jeg opdagede nogle huller i voldene.

En aften så jeg ræven komme op af hullet, og så begyndte jeg at følge den. Jeg kan huske, hvordan jeg følte, at jeg havde fået en hemmelig ven. Jeg holdt det helt for mig selv, fordi jeg var bange for, at den ellers ville blive forstyrret og flytte et andet sted hen.

Jeg tog altid grønt eller brunt tøj på, så jeg lignede noget natur eller en busk, og så prøvede jeg at sidde et par meter fra hullet. Nogle aftener har jeg helt sikkert siddet med ryggen mod vinduen, og så er den selvfølgelig ikke kommet op. Det vidste jeg jo ikke noget om dengang, men andre gange kom den op af hullet, mærkede lidt af og smuttede så.

Jeg fulgte den i så lang tid, at jeg en dag så dens hvalpe komme op af hullet. De startede med at være lige uden for hullet. De var søde og vamsede. Jeg kan

huske, at jeg var lidt bekymrede for, om de skulle klare den.

Jeg prøvede at tage silde-stykker med ned på en tallerken for at se, om de ville have dem. Jeg tog også mælk med ned i en dyb tallerken. Jeg anede jo ikke, hvad ræve spiste.

Oplevelsen med ræven har helt sikkert været med til at lægge grunden til min glæde ved naturen. Min egen datter på fem år er med på Amager Fælled i hvert fald fem dage om ugen, fordi jeg tænker, at så skal hun nok blive glad for naturen, når hun en dag bliver lige så gammel, som jeg. Det, tror jeg, er en sindssygt god ting for at blive et menneske, der har følelser og for at afstresse, men også for at få lyst til at passe på naturen.

Historien om ræven slutter med, at jeg finder mor-ræven død på vej hjem fra skole. Den lå på vejbanen med tarmene hængende ud. Det var voldsomt, for jeg jo havde fulgt den så længe. Der gik det for første gang op for mig, at det, der er levende, forsvinder en dag. ☹️

"MIN EGEN DATTER ER MED PÅ AMAGER FÆLLED FEM DAGE OM UGEN."

Kirk kæmper for naturen

- > Han er 43 år og uddannet kok.
- > Har skrevet adskillige kogebøger, og du kender ham sikkert fra tv-programmet Nak og Æd på DR.
- > Han elsker vild natur og har blandt andet kæmpet for bevarelsen af sjældne blomster og truede frøer på Amager Fælled.

Udbredelsen af havis i Arktis er ikke kun blevet mindre, isen er også blevet tyndere.

HELLE FOR DEN SIDSTE IS

Havisen spiller en afgørende rolle for næsten alt liv på Arktis, men på grund af klimaforandringerne kan helt isfrie somre blive en realitet i 2040 – på nær ét sted. Velkommen til 'The Last Ice Area'.

TEKST : FABIJANA POPOVIC // ILLUSTRATIONER: SIMON VÆTH

Arktis er for de fleste af os et lidt mystisk sted mod nord med fascinerende naturfænomener som polar-nat, nordlys og masser af sne, is og kulde. Man skal være særligt sejlivet for at overleve i det ekstreme klima, og det er livet i Arktis. Plante-og dyrelivet er nøje tilpasset til at overleve under de hårde vilkår og hænger sammen i økosystemer, hvor hver del er i perfekt balance med de andre.

En grundsten i økosystemet er havis. Havisen i Arktis dækker så godt som hele det arktiske ocean om vinteren – et areal på 370 gange Danmarks areal. Herfra udgår livet for mange arter. Lige fra de bittesmå plankton-organismer, der lever lige ved og under isen, og er en vigtig fødekilde for fugle, fisk og sæler, til toppen af fødekæden, hvor for eksempel isbjørnen og menneskerne troner. Stigende temperaturer i Arktis vil unægteligt påvirke alle led i kæden – fra bitte småorganismer til i sidste ende mennesket selv.

"Havisen i Arktis har en enorm betydning – både for naturen, dyrene og de fire millioner mennesker, der er afhængige af jagt

og fiskeri. Fjerner man blot ét led i kæden, kan det give et chok til økosystemerne og påvirke livsvilkårene for dyr og mennesker radikalt," siger Mette Frost, der er WWF's Seniorrådgiver om Grønland og Arktis.

VILDE DYR PÅ TYND IS

Nu er klimaforandringer ikke noget nyt fænomen, men det kan alligevel overraske, at temperaturen i Arktis de seneste 50 år er steget mere end dobbelt så hurtigt som den gennemsnitlige, globale temperaturstigning. Den primære grund er stigende udledning af drivhusgasser fra menneskeskabte aktiviteter i hele verden. Konsekvenserne for havisen har man observeret med satellitter siden 1979, og derfor ved vi, at isens udbredelse om sommeren er blevet næsten 30 procent mindre end i begyndelsen af 1980'erne.

Konsekvenserne for dyrelivet ser vi allerede i dag. Isbjørnene er afhængige af havisen for at kunne komme tæt på deres bytte, men også til at yngle og opfostre sine unger. Det er gået stærkt: over det seneste årti har isbjørne i Baffinbugten mistet 12,5 dage med havis, og isens udbredelse er blevet 18,9 procent mindre. Isbjørnene i Barentshavet har oplevet, at isen bryder 16 dage før i foråret og lægger sig 24 dage senere, end den gjorde for bare et årti siden. Den svindende havis har resulteret i tyndere isbjørne og flere konfrontationer mellem mennesker og isbjørne, da de sultne dyr søger ind mod byerne for at finde føde. ☹️

Den tykke flerårige havis, der overlever sommerens sol, bliver stadig mindre. I stedet får vi etårig is, som er is, der lægger sig igennem vinteren og smelter bort med forårssolen.

Hvalrossen er også afhængig af isflager til at hvile sig på og jage fra. Når isflagerne forsvinder, tvinges de på land for at finde hvile. Her er de mere udsatte for jagt fra både mennesker og isbjørne.

Og havisen fortsætter med at blive mindre. Fremskrivninger viser, at helt isfrie somre i det arktiske ocean allerede kan være en realitet i 2040.

INDUSTRIEN VINDER

En anden konsekvens af den smeltende havis er øget skibsfart. Isen blokerer endnu for sejlads gennem Nordvestpassagen i det meste af året, men det kan let ændre sig, hvis man ser bare 10 til 15 år frem. Det vil shippingindustrien for eksempel være glade for, da de i så fald kan spare 4000 kilometer ved at bruge Nordvestpassagen i stedet for Panamakanalen i deres ruter fra Asien til Europa. Der er allerede sommer-sejlads langs Ruslands nordlige kyst, fordi is-forholdene her er lettere, og der bygges stadig flere havne i området.

WWF har tidligere dokumenteret effekterne af støjen fra skibsfart på dyr. Både hvalrossen, narhvalen og hvidhvalen er meget følsomme over for støj og forstyrrelser fra skibe. De bruger lyd til at finde vej, finde føde og til at finde en partner. Man ved fra studier af hvalers høreelse, at de kan høre skibe på mere end 50 km afstand, og man har observeret, at støj kan påvirke deres naturlige adfærd. Som ved mennesker kan støj give stress og i sidste ende fordrive dyrene fra deres naturlige leveområder. Samtidig er der med øget skibsfart også større risiko for olieudslip. Det er stort set umuligt at samle olie op fra havoverfladen i farvande med is og hårdt vejr.

"Færre levesteder, forstyrrelser fra skibsfart og havstigninger. Forsvinder havisen vil vi se mange forskellige effekter, som både vil kunne mærkes af dyrene i Arktis, men også af hele verdenssamfundet," siger Mette Frost.

DET SIDSTE HÅB

Det er dog ikke helt slut med håbet for Arktis' natur og dyreliv. Der er nemlig et lille område nord for Grønland og Canada, som forskere er enige om vil være dækket af is om sommeren frem til 2050. WWF kalder området for 'The Last Ice Area'

– og området vil sandsynligvis udgøre det sidste helle for de dyr, der er afhængige af havis.

WWF er derfor aktivt gået ind i kampen for bevarelse af den sidste sommerhavis. Vi har foreslået regeringen i Grønland og i Canada at optage "The Last Ice Area" på tentativlisten for verdensarv. Det har vi gjort, fordi vi mener, at netop dette område om bare 20 til 30 år vil være helt unikt og have en natur, som ikke findes andre steder.

Samtidig vil vi i samarbejde med de oprindelige folk i Grønland og Nunavut skabe nye veje for forvaltning og sørge for, at udvikling i dette område sker på bæredygtig vis og med øje for konsekvenserne for natur- og dyrelivet.

"WWF ER AKTIVT GÅET IND I KAMPEN FOR BEVARELSE AF DEN SIDSTE HAVIS"

Mette Frost, Seniorrådgiver om Grønland og Arktis i WWF

"Det ville jo være fantastisk, hvis

verdenssamfundet hankede gevaldigt op i sig selv og begrænsede de menneskeskabte klimaforandringer, som får havisen til at smelte. Men mens vi kæmper for det, så er forvaltningsplaner en god måde at bevare den sidste is og de marine økosystemer på." vurderer Mette Frost.

Udsædvanlige varme perioder i Arktis har i år resulteret i ændringer i vind- og strømforhold, som rokkede ved dele af isen i 'The Last Ice Area',

og fik den til at drive væk fra kysten. Så vi har travlt, hvis vi vil sikre den sidste is i Arktis og det liv, der er afhængig af den.

Vidste du, at tabet af havis forstærker den globale opvarmning? Havis reflekterer nemlig solens stråler tilbage i verdensrummet, hvor et optøet hav optager mere varme fra solen. Denne opvarmning er med til at øge temperaturer i luft og hav.

SÅDAN BEVARER VI DEN SIDSTE IS

1 POLITIKERNE SKAL IMPLEMENTERE PARISAFTALEN

Verdens ledere skal implementere klimaaftalen fra Paris fuldt ud og øjeblikkeligt, så de gennemsnitlige temperaturstigninger holdes under 2 grader celsius. Vi skal lave forvaltningsplaner for "The last Ice Area", som reducerer aktiviteter, der ødelægger og forstyrrer naturen.

2 DU SKAL VÆRE NYSGERRIG

Spise mere klimavenligt.
Begrænse rejser med fly.

Tage cyklen i stedet for bilen i hverdagen.

Være nysgerrig. På nettet er der tusindvis af tips til at få en mere klimavenlig hverdag. Søg dem frem og lav eventuelt en liste over de ting, du vil prøve af derhjemme. Så kan listen altid blive længere med tiden.

3 WWF RÅDGIVER DE STORE SPILLERE

Den grønlandske by Ittoqqortoormiit har i de seneste år oplevet en stigning i besøg af sultne isbjørne. WWF Verdensnaturfonden har derfor oprettet en patrulje, der skal sikre, at byen er isbjørnefri og sikker. Patruljen bliver drevet sammen med lokale isbjørnevagter, der patruljerer byen dagligt igennem sensommeren og efteråret, hvor havisen endnu ikke er sikker, og flere isbjørne derfor er tvunget på land.

WWF rådgiver danske pensionsselskaber om at flytte deres investeringer fra sort til grøn energi. Pensions-selskabernes pengekasser og langsigtede investeringer kan bidrage til at bekæmpe klimaforandringer. For at skabe resultater samarbejder vi med politikere, virksomheder og almindelige mennesker, så vi på alle niveauer af samfundet lærer at producere og forbruge smartere. Både derhjemme og ude i den store verden. ☺

PLANTEN, DER FÅR LIVET TIL AT SPIRE

En enkelt plante har ændret livet for Harigala Almathir og hundredvis af kvinder i Nepal. Broom Grass beskytter naturen og skaber en bæredygtig levevej for lokalbefolkningen. Bliv klogere på et af WWF's livsbekræftende projekter.

TEKST : MONICA WASS // FOTO : © ADAM OSWELL / WWF-MYANMAR OG © KARINE AIGNER/WWF-US

Harigala Almathir bor med sin mand og tre børn i Amdandabeshi-området i Nepals bakkede landskaber. Hun er leder af en Community Forest Users Group og har gjort dyrkning af broom grass til sin levevej. Og hun er langt fra den eneste. I dag har mange landsbyer i bjergene plantet broom grass og har skabt sig bæredygtig indtjening, som også beskytter den vilde natur.

EN PLANTE MED MANGE MULIGHEDER

Sammen med flere lokale kvinder lærte Harigala Almathir at dyrke broom grass gennem et pilotprojekt støttet af WWF. Som navnet på planten antyder, kan man bruge planten til at lave koste. Ved hjælp af sirligt håndarbejde laver kvinderne smukke koste af plantens brune blomster, som de sælger på det lokale marked. Til hver kost skal der bruges omkring 30 til 35 tørrede blomster. Men ingen dele af planten bliver spildt, for både blade og stilke bliver plukket til dyrefoder og brænde.

I dag tjener Harigala Almathir gode penge på at sælge kostene, og som fortæller for Sahuliyat Community Forest og Animal Development Programme hjælper hun WWF med at øge kendskabet til planten.

LIVSFARLIGE VANER

Tidligere brændte man hele skovområder af for at gøre plads til at dyrke traditionelle

afgrøder. Efter få år blev jorden udpint for næringsstoffer. Det fik befolkningen til at søge andre steder hen, og marken blev efterladt nøgen og plantelos. Områderne var livsfarlige, fordi de forsømte marker skabte stor risiko for jordskred i regntiden. Men introduktionen til broom grass ændrede den barske og farlige tilværelse i bjerglandsbyerne. Broom grass-planten har nemlig et dybt og stærkt rodnet, som holder jorden fast og sikrer mod jordskred og erosion.

CODE IDEER SLÅR HURTIGT RØDDER

På få år er der sket en stor forandring i landskabet. Broom grass-projektet startede i Trishuli området, men rygtet om den fantastiske plante slog hurtigt rødder. Nu kan du se planten på bjergsiderne i både i Tanahun's Marsyandi, Seti og Madi områderne. Også dyrelivet er blomstret op på ny takket være den grønne plante.

Befolkningen i Nepal beretter nemlig om, at der er begyndt at komme aber og Muntjak-hjorte tilbage igen. Dyr, som stort set var forsvundet fra områderne tidligere.

Broom grass har ændret tilværelsen for Harigala Almathir og hundredevis andre familier i Nepals bjergområder. Familierne lever et langt mere sikkert liv, og naturen kommer langsomt tilbage i balance. ☺

En lille løkke for enden af kosten er praktisk, så den kan hænges op. Selve kosten er ikke mere end maks. en meter og bruges som håndkost.

Takket være indtægten fra de hjemmelavede koste kan Harigala give sig selv og sin familie et bedre liv.

Vi gør en forskel hele vejen rundt

Plantningen af Broom Grass startede i 2012. Formålet er at genskabe ødelagte skovområder og genoprette beskadigede økosystemer. Samtidig giver vi lokalsamfundet i Tanahun-distriktet i Nepal bedre levevilkår.

Harigala Almathir står med sin ni-årige søn ved en skråning med broom grass. Selve planten kan blive op til tre meter høj med skarpe, grønne blade.

Broom grass koste er meget populære i Nepal. Selv bruger Harigala kosten til at feje gulvene i sit hus.

Sådan ser den færdige kost ud. En kost er lavet af 30 til 35 tørrede blomster fra broom grass planten.

Kosten er kun lavet af plantens blomster. Men resten af planten bliver ikke spildt, da både blade og stilke bliver brugt til brænde og foder til kvæg.

VIDSTE DU, AT

DE LOKALE I NEPAL KALDER PLANTEN FOR AMRISO? PLANTEN KAN BLIVE OP TIL TRE METER HØJ, OG HAR SKARPE, GRØNNE BLADE MED EN BRUN BLOMST.

HELT TÆT PÅ

TEKST: MARIA NORDBERG KRANTZ // FOTO: AUDUN RICKARSEN

En ung hanhvalros ankom alene til en øde ø tæt på Tromsø i det nordlige Norge. Fotografen Audun Rickardsen begyndte at campere på øen for at iagttage hvalrossen på afstand. I halvanden måned observerede fotografen den unge han regelmæssigt, og en dag, da Audun Rickardsen lå i sandet og tog billeder, kom hvalrossen helt tæt på. Hvalrossen så ikke Audun Rickardsen som en trussel og begyndte at lege med ham og sprøjte vand efter ham.

Hvalrossen er klassificeret som sårbar af IUCN (International Union for Conservation of Nature). Engang var den truet af jagt, men i dag er det klimaforandringerne, der udgør den største trussel mod hvalrossen. ☺

Red elefanterne i Myanmar

Støt de kritisk truede asiatiske elefanter i Myanmar og giv denne håndlavede halskæde fra smykkedesigner Anders Forup og HandcraftedCPH. Lavet i genbrugssterlingsølv, 925 og forgyldt med 18 ct.

Pris 600 kr.

Pryd væggen med smukke dyr

Temaet for kalenderen 2019 er 'vores dyrebare natur'. Her er billeder af blandt andet kæmpepandaen, kejserpingvinen, bjerggorillaen og ni andre dyr, der alle har brug for en hjælpende hånd for at overleve menneskets ødelæggende aftryk på naturen.

Når du køber kalenderen, støtter du vores arbejde med at passe på klodens fantastiske natur og rige dyreliv.

Pris 249 kr.

En kasse til store og små

Gulerødder og rugbrøds-madder kommer til at ligge godt i denne holdbare madkasse. Den er nem at rengøre og i rustfri stål.

Pris 195 kr.

Spår på plastikken

Skær ned på de mange engangsflasker, når du er på farten ved at have denne fine og funktionelle flaske med. Dunken er i rustfri stål, som er det absolut mest bæredygtige materiale til dine drikkevarer.

Pris 179 kr.

5 julegaver med god samvittighed

**10%
RABAT**

Til **ALLE** medlemmer med koden
PANDA-JUL

(Gælder 7.-9. dec)

Find din indre ro

Kender du en, der trænger til at geare lidt ned og fordybe sig? Så er en malebog ren mindfulness. Den unge designer Emma Walling har fremstillet denne smukke bog med vores ikonarter.

Størrelse: 210 mm × 297 mm.

Pris 150 kr.

PSST...

Fine til og fra kort, der pynter på de fleste gaver.

Pris 25 kr. for 10 styk.

**TAK!
FOR DIN
STØTTE**

SHOP.WWF.DK/SHOP